

فصلنامه علمی چشم‌انداز مدیریت دولتی

Journal of Public Administration Perspective

عنوان مقاله: مدل‌سازی عوامل مؤثر بر استفاده از سیاست‌پژوهی در حوزه
خطمشی‌گذاری

Modeling the Factors Affecting the Use of Policy Research in Policymaking

نویسندگان: مهناز کشت‌کار رجبی، اکبر اعتباریان، البرز قیتانی، محمود شیرازی

Authors: Mahnaz Keshtkar Rajabi, Akbar Etebarian, Alborz Gheitani, Mahmood Shirazi

روش‌رسانی‌دهی به این مقاله: کشت‌کار رجبی، مهناز؛ اعتباریان، اکبر؛ قیتانی، البرز؛ شیرازی، محمود (۱۳۹۹). مدل‌سازی عوامل مؤثر بر استفاده از سیاست‌پژوهی در حوزه خطمشی‌گذاری بخش مسکن. چشم‌انداز مدیریت دولتی، ۱۱(۲)، ۶۵-۹۵.

To Cite This Article: Keshtkar Rajabi, M., Etebarian, A., Gheitani, A., & Shirazi, M. (2020). Modeling the Factors Affecting the Use of Policy Research in Policymaking. *Journal of Public Administration Perspective*, 11(2), 65-95.

تاریخ چاپ: ۱۳۹۹/۰۴/۰۱
ناشر: ایران - تهران - دانشگاه شهید بهشتی - دانشکده مدیریت و حسابداری

Publication Date: 2020/June/21

Publisher: Iran - Tehran - Shahid Beheshti University - Faculty of Management & Accounting

شاپا چاپی: ۶۰۶۹-۲۲۵۱، شاپا الکترونیکی: ۴۱۵۷-۲۶۴۵

صص ۶۵ - ۹۵

مدل‌سازی عوامل مؤثر بر استفاده از سیاست‌پژوهی در حوزه خط‌مشی‌گذاری بخش مسکن

مهناز کشت‌کار رجبی^۱، اکبر اعتباریان^{۲*}، البرز قیتانی^۳

محمود آقا حسینعلی شیرازی^۴

۱. دانشجوی دکتری، گروه مدیریت، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران

۲. دانشیار گروه مدیریت، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران

۳. استادیار گروه مدیریت، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران

۴. استادیار، دانشکده مدیریت، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

چکیده

هدف: با توجه به اهمیت استفاده از روش‌های علمی در سیاست‌گذاری، پژوهش حاضر با هدف شناسایی متغیرهای اثرگذار بر استفاده از سیاست‌پژوهی در حوزه سیاست‌گذاری بخش مسکن انجام گرفته است. **طراحی / روش‌شناسی / رویکرد:** روش پژوهش به‌کاررفته از نوع متوالی - اکتشافی است که با مرور متون و مبانی نظری و همچنین انجام مصاحبه، عوامل مؤثر بر استفاده از سیاست‌پژوهی شناسایی شد. برای طراحی مدل نیز روش نگاشت مفهومی و نرم‌افزار سیستم انگاره‌نگاری به‌کار رفت. جامعه آماری متشکل از سیاست‌گذاران و پژوهشگران بخش مسکن بود که نمونه‌گیری از میان آن‌ها صورت گرفت. در مجموع ۹۷ عامل شناسایی شد که با توجه به تحلیل‌های صورت‌پذیرفته در قالب ۱۶ مقوله و پنج بُعد دسته‌بندی شدند. **یافته‌های پژوهش:** نتایج حاصل ضمن تأیید عوامل شناسایی‌شده به‌عنوان عوامل اثرگذار و تأیید دسته‌بندی صورت‌پذیرفته نشان می‌دهد که از نظر خبرگان ابعاد ویژگی‌های سیاست‌گذار، ویژگی‌های پژوهشگر، ذی‌نفعان پژوهش و سیاست، ویژگی پژوهش و واحد پژوهشی و بالاخره ویژگی سیاست و واحد سیاست‌گذار به‌ترتیب بیشترین تأثیر را برای ترغیب سیاست‌گذاران به استفاده از سیاست‌پژوهی در زمان سیاست‌گذاری دارند.

پیامدهای عملی: معرفی عوامل مؤثر بر استفاده از سیاست‌پژوهی.

ابتکار یا ارزش مقاله: این مدل می‌تواند به‌عنوان ابزاری برای ترغیب سیاست‌گذاران به استفاده از سیاست‌پژوهی به‌کار گرفته شود.

کلمات کلیدی: سیاست‌پژوهی، خط‌مشی‌گذاری، استفاده از سیاست‌پژوهی، نگاشت مفهومی.

نوع مقاله: مقاله علمی.

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۸/۰۷/۰۷، تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۹/۰۱/۲۹

Email: etebarian@khuif.ac.ir

* نویسنده مسئول

۱. مقدمه

راهنمایی‌خواستن پیش از تصمیم‌گیری امر جدیدی نیست. سیاستمداران همواره مشاورانی دارند که برای آنان اطلاعات می‌آورند و در تصمیم‌گیری‌های آنان شرکت می‌کنند (Alan & Springer, 2009). بر این اساس هدف پژوهش در حوزه خط‌مشی‌گذاری که از آن به «سیاست‌پژوهی» یاد می‌شود، بررسی مسائل سیاستی به‌منظور ارائه توصیه‌های علمی و عملیاتی به خط‌مشی‌گذاران است. سیاست‌پژوهی به دنبال بررسی عوامل مؤثر بر سیاست‌ها و تأثیر سیاست‌ها بر محیط و جامعه است و در این زمینه از روش‌های مختلفی بهره می‌گیرد؛ بنابراین سیاست‌پژوهی روش علمی و محققانه (به‌جای روش سیاسی) پژوهش در خط‌مشی‌گذاری است. این روش می‌تواند با ژرف‌نگری، توصیه‌های علمی مناسبی به خط‌مشی‌گذاران ارائه دهد (Hamidizadeh & Golipour, 2014). سیاست‌پژوهی به دنبال شناخت عمومی از مشکلات است تا از تجزیه و تحلیل‌هایی که برای تصمیم‌گیری‌های عمومی خاص انجام می‌شود، حمایت کند (Lawrence, 2004). بدین ترتیب سیاست‌پژوهی مسائل یا مشکلات اجتماعی را از منظرهای مختلف بررسی می‌کند و از علمی چون جامعه‌شناسی، سیاست، روان‌شناسی، حقوق و اقتصاد بهره می‌برد (Miller & Brewer, 2003)؛ بنابراین با استفاده از سیاست‌پژوهی، مسائل اجتماعی شناسایی، اطلاعات حساس جمع‌آوری و مفاهیم و فرضیه‌ها ایجاد می‌شود و مهم‌تر از همه برای پژوهش نزد خط‌مشی‌گذاران ایجاد اعتبار می‌کند (Kamali, 2015).

از سوی دیگر سرعت تغییرات محیطی و پیش‌ران‌های علم و فناوری در نظام تصمیم‌سازی و سیاست‌گذاری دنیا به عاملی انکارناپذیر تبدیل شده است که با توجه به ویژگی‌های مسائل اجتماعی نظیر پیچیده‌بودن موضوعات، دسترسی‌نداشتن به راه‌حل‌های ساده، تعدد عوامل مؤثر بر آن‌ها و وجود زی‌نفعان متعدد، ضرورت داشتن بینش و رویکرد سیاست‌پژوهانه در حل این مسائل بیش از گذشته احساس می‌شود.

سیاست‌گذاری در حوزه‌های مختلفی صورت می‌پذیرد که یکی از آن حوزه‌ها، بخش مسکن است. مسکن یکی از نیازهای اساسی بشر است که با گذشت زمان اهمیت آن ابعاد گسترده‌تری یافته و این اهمیت، دولت‌ها را بر آن داشته است تا با اتخاذ تدابیر گوناگون به تهیه مسکن برای اقشار مختلف جامعه به‌ویژه اقشار کم‌درآمد بپردازند. دولت‌ها با ویژگی‌های گوناگون اقتصادی، اجتماعی و سیاسی برای حل مسائل مربوط به مسکن اقدام کرده‌اند و در این راستا از سیاست‌های متنوعی بهره گرفته‌اند. کشور ایران نیز از این قاعده مستثنا نبوده و همواره در تمامی دولت‌ها به‌عنوان یکی از موضوعات مهم و اساسی موردتوجه قرار گرفته است. مستند این ادعا اصل سی‌ویکم قانون اساسی است که صراحتاً به این موضوع اشاره شده است که مسکن متناسب با نیاز، حق هر فرد و خانواده ایرانی است.

ناگفته نماند که تاکنون برنامه‌های متفاوتی با عنوان «راهکار» رفع معضلات بخش مسکن و تثبیت بازار آن در دستور کار قرار گرفته است؛ اما این طرح‌ها طبق اظهارات مُسکنی برای زخم متورم مسکن بوده‌اند و در چهار دهه سیاست‌گذاری، فراز و نشیب‌های زیادی را به همراه داشته است. سیاست‌هایی که گاه باعث رونق و رشد ساخت‌وساز شده و گاه این بخش را با رکود سنگین مواجه کرده‌اند. افزایش تصاعدی قیمت زمین و مسکن، دوره‌های رکود و تورم، سوداگری فراوان در این بخش، سنتی‌ماندن ساخت‌وساز و عدم‌ورود فناوری نوین به بخش مسکن، فقدان طراحی شهری و شهرسازی مناسب و غیره همه‌وهمه نشان از نبود دید کلان نسبت به این بخش و ناکارآمدی سیاست‌های اجراشده در جهت رونق پایدار در بخش مسکن و حل معضل آن در کشور است. این در حالی است که کشورهایی با وضعیت مشابه ایران طی سال‌های گذشته به‌راحتی توانسته‌اند بر مشکلات فراوان این بخش فائق آمده و حتی با اجرای سیاست‌هایی، بخش مسکن را به‌عنوان موتور محرک اقتصاد کشورشان در نظر بگیرند و باعث رشد اقتصادی خود شوند (Khalili & et al., 2014).

بدین ترتیب برای پاسخگویی دقیق و اصولی به این نیازها، بررسی موضوع از ابعاد و جنبه‌های مختلف ضروری است که می‌توان با استفاده از سیاست‌پژوهی به این دغدغه‌ها پاسخ داد؛ چراکه مسائل و مشکلات عمومی به‌اندازه‌ای دارای ماهیت پیچیده و چندبعدی است که بدون مطالعه علمی پیرامون آن نمی‌توان راه‌های مناسبی برای حل آن‌ها تعیین کرد. بدین منظور باید پژوهشگران و سیاست‌گذاران تلاش کنند، ضمن برقراری رابطه بین دانش و سیاست، از روش‌های مختلفی برای علمی‌کردن سیاست بهره‌جویند. با توجه به مطالعات و بررسی‌های صورت‌پذیرفته مشاهده شد که در حوزه سیاست‌گذاری بخش مسکن، توجه چندانی به این موضوع نشده است؛ به‌طوری‌که به‌رغم تجربه‌های زیاد در زمینه برنامه‌ریزی، اتخاذ سیاست‌هایی که گاهی با یکدیگر و حتی با سیاست‌های کلان اقتصادی در تقابل بودند، موجب شد که علاوه بر عدم‌استفاده بهینه از عوامل مؤثر در تولید مسکن، بخشی از متقاضیان که اقبال کم‌درآمد یا درواقع گروه هدف سیاست‌های حمایتی دولت هستند از بهبود یادشده بهره‌چندانی نبرند و توان آن‌ها برای ورود به بازار مسکن به‌طور مستمر کاهش یابد و کماکان موضوع مسکن به‌عنوان یک مشکل حل‌نشده در دستور کار تمامی دولت‌ها قرار داشته باشد؛ چراکه یکی از اهداف مهم در اتخاذ سیاست‌ها، تبدیل وضعیت موجود به وضع مطلوب است و برای رسیدن به آن در گام نخست باید شناخت دقیق و همه‌جانبه‌ای از وضع موجود به عمل آید. ناگفته نماند که مطالب ارائه‌شده نافی استفاده سیاست‌گذاران بخش مسکن از نتایج سایر پژوهش‌ها نیست؛ بلکه به نظر می‌رسد بررسی موضوع از همه‌جوانب که هدف اصلی سیاست‌پژوهی است شکل نمی‌گیرد. مستند این ادعا برنامه‌های اتخاذشده حاصل از سیاست اخیر دولت در طرح مسکن مهر است که

بنا به نتایج مطالعات صورت‌پذیرفته، طرح مسکن مهر با ابعاد و ویژگی‌های موجود، فاقد اسناد مطالعاتی و پشتیبان علمی معتبر است. بدین ترتیب که تقریباً هیچ سند مکتوب و معتبری در هیچ‌یک از زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی و برنامه‌ریزی فضایی پیش از اجرای طرح در دسترس نیست. انتظار می‌رفت طرحی با ابعاد گسترده پیش‌گفته دست‌کم در موارد زیر از پشتیبانی اسناد علمی و مطالعاتی معتبر برخوردار باشد:

- نیازسنجی جغرافیایی مسکن (نیاز به مسکن در استان‌ها و شهرهای مختلف کشور)؛

- برآورد توان مالی گروه‌های کم‌درآمد برای خرید مسکن؛

- برآورد مقیاس ممکن و برنامه زمانی مناسب؛

- مکان‌یابی و شناسایی منابع و زیرساخت‌ها و ویژگی‌های اقلیمی و فنی موردنیاز؛

- در نظر گرفتن شرایط ساکنان و شرایط فرهنگی متقاضیان (Zare, et al., 2017).

با توجه به مطالب مطرح‌شده، هدف آن است به‌منظور رفع این خلأ، با ارائه الگویی برای استفاده از نتایج سیاست‌پژوهی در حوزه سیاست‌گذاری بخش مسکن، بتوان ضمن افزایش اثرگذاری سیاست‌های اتخاذشده، افشار بیشتری از جامعه را منتفع کرد. این مهم می‌تواند علاوه بر تأثیر اجتماعی بر اقتصاد کشور نیز تأثیر بگذارد و اهداف عالی‌مندرج در قانون اساسی را نیز محقق سازد.

۲. مبانی نظری و پیشینه پژوهش

سیاست‌پژوهی: آغاز تحلیل خط‌مشی و سیاست‌پژوهی به‌مثابه رشته‌ای دانشگاهی، به مفهوم‌سازی علم خط‌مشی برمی‌گردد؛ علمی که اصطلاح و رشته دانشگاهی توسط دیوید لرنر و هارولد لاسول^۱ در سال ۱۹۵۱ ابداع شد (Hamidizadeh & Golipour, 2014). لرنر و لاسول به‌عنوان پدیدآورندگان علم خط‌مشی، سیاست‌پژوهی را به سبب ویژگی‌هایش این‌گونه تعریف کرده‌اند: «سیاست‌پژوهی یعنی فرایند پژوهشی که به‌منظور فراهم کردن اطلاعاتی منسجم و بین‌رشته‌ای، پیش‌بینی‌کننده، تصمیم‌محور، مبتنی بر ارزش و کاربرمحور انجام می‌شود» (Ghahremani & others, 2016). به‌عبارتی سیاست‌پژوهشی به‌عنوان فرآیندی پژوهشی، معطوف به ارائه گزینه‌های سیاستی و ناظر به عمل به سیاست‌گذاران، تعریف می‌شود و می‌تواند در سیاست‌گذاری منطقی و عقلایی بسیار مؤثر باشد (Ghahremani, et al., 2016). بر این اساس مهم‌ترین اهداف سیاست‌پژوهی به شرح زیر قابل استخراج است (Wacsi & Sipri, 2011):

- مشاوره و تأثیرگذاری بر سیاست‌گذاری، محتوای سیاست و فرایند سیاست‌کلی؛

1. David Lerner & Harold Lasswell

- برای اخطار به/ ایجاد یک سیاست جدید در یک مسئله عمومی؛
  - پرکردن شکاف بین پژوهش و سیاست؛
  - ارائه شواهد و توجیه برای پیش‌فرض‌ها و تعصبات سیاست. به عبارتی حرکت از انتزاع به واقعیت؛
  - هشدار به چالش‌های جدید.
- با توجه به تعاریف و موارد مطرح‌شده عناصر سیاست‌پژوهی به شرح نمودار ۱، قابل‌دستیابی است.

شکل ۱. عناصر سیاست‌پژوهی (Wacsi & Sipri, 2011)

خط‌مشی‌گذاری بخش مسکن در ایران: تأمین مسکن مطلوب برای همه دهک‌های جامعه از وظایف اساسی دولت است و در قانون اساسی جمهوری اسلامی به آن اشاره شده است. دلایلی همچون گسترش شهرنشینی و رشد جمعیت شهرها، مسئله برنامه‌ریزی در حوزه مسکن را به یکی از مسائل مهم دولت‌ها تبدیل کرده است. در این میان سیاست‌های دولت در کشور در قالب برنامه‌های پنج‌ساله متجلی می‌شود؛ به‌گونه‌ای که برنامه‌های پنج‌ساله به‌عنوان برنامه‌های میان‌مدت، سیاست‌های کلی بخش‌های مختلف کشور را تدوین و در قالب برنامه‌های کوتاه‌مدت یک‌ساله بودجه به اجرا درمی‌آید. نتایج بررسی این سیاست‌ها حاکی از آن است که در برنامه‌های اول و دوم عمرانی، به‌دلیل کم‌بودن جمعیت شهرنشین در کشور و وجود اراضی شهری موردنیاز برای ساخت‌وسازها، بخش مسکن هنوز جایگاه معینی را به خود اختصاص نداده بود. موضوع

زمین در تدوین سیاست‌های مسکن، نخستین بار در برنامه سوم عمرانی مطرح شد. با شروع برنامه سوم عمرانی، نظارت بر کلیه فعالیت‌های مربوط به تأمین مسکن به‌طور جدی در دستور مهم‌ترین سیاست‌ها و خط‌مشی برنامه کار قرار گرفت و «وزارت آبادانی و مسکن» تأسیس شد. هدف اصلی برنامه سوم، ساختن خانه‌های ارزان‌قیمت برای طبقه کم‌درآمد، تأمین حداقل واحدهای مسکونی شهری و روستایی و ایجاد ساختمان‌های اداری مطابق روش‌ها و استانداردهای بین‌المللی با توجه به شرایط اقلیمی ایران بوده است.

برنامه چهارم عمرانی کشور در زمانی تدوین شد که شهرهای کشور به‌دلیل عواقب اصلاحات ارضی با موجی از مهاجرت مواجه شدند و مسکن به‌عنوان یک معضل اجتماعی مطرح و برای نخستین بار یک سرفصل اصلی به مسکن اختصاص داده شد. در این برنامه، سیاست استمرار ساخت خانه‌های ارزان‌قیمت، افزایش سرمایه بانک رهنی برای اعطای وام بخش خصوصی، ایجاد ارتباط بین مسکن و شهرسازی در قالب طرح‌های ملی و نوسازی محلات و خانه‌های فرسوده موردتوجه قرار گرفت و برای ساخت ۲۷۵ هزار واحد مسکونی جدید برنامه‌ریزی شد.

در برنامه پنجم، مسکن روستایی از بخش عمران روستایی خارج و وارد بخش مسکن شد، بخش مسکن از بخش ساختمان جدا و فصلی مستقل را تشکیل داد، عملیات خانه‌سازی سایر بخش‌ها وارد فصل مسکن شد و تعداد شاخص‌های هدف نسبت به برنامه چهارم افزایش یافت. با وجود تغییرات اساسی که وقوع انقلاب اسلامی در گرایش‌ها، شعارها و اهداف نهادهای برنامه‌ریز و مجری در امر مسکن پدید آورد، مسائل ماهوی بخش مسکن همچنان برجای خود باقی ماند و با وجود تلاش‌هایی در بخش مسکن به‌دلیل بروز مسائلی چون جنگ و تأثیر آن بر تخریب واحدهای مسکونی و مهاجرت از مناطق جنگی به مناطق مرکزی و نیز اختصاص حجم قابل‌توجهی از بودجه برنامه‌ها برای جنگ، باعث شد تا موضوع مسکن همچنان به‌عنوان یک مسئله باقی بماند.

تحولات ناشی از وقوع انقلاب در این دوره موجب شد که کلیه امور اجرایی دولت از جمله برنامه‌های مسکن بدون برنامه مصوب انجام شود. در سال‌های ۱۳۵۷ و ۱۳۵۸ به‌رغم آنکه سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در بخش مسکن شهری نسبت به سال ۱۳۵۶ کاهش داشت به‌دلیل کاهش متوسط زیربنا، تعداد واحدهای مسکونی احداث‌شده افزایش یافت. در سال ۱۳۵۹ فعالیت بخش خصوصی به بالاترین حد خود رسید و دوره رونق بخش مسکن فرا رسید؛ ولی در سال‌های ۱۳۶۰ و ۱۳۶۱ فعالیت بخش خصوصی در کلیه مناطق شهری کاهش و متوسط سطح زیربنای واحدهای جدیدالاحداث افزایش یافت و بخش وارد رکود شد. در سال ۱۳۶۱، نخستین برنامه پنج‌ساله مسکن جمهوری اسلامی ایران تدوین شده، ولی مصوب نشد. در این برنامه، مسکن روستایی، مسکن در شهرهای کوچک، مسکن در شهرهای میانه، مسکن در تهران و

شهرهای بزرگ، سیاست‌های مربوط به عوامل تولید و سیاست‌های مربوط به تحقیقات و استانداردها بررسی شدند. آماده‌سازی زمین و ایجاد شهرهای جدید از عمده‌ترین سیاست‌های دولت طی دوره ۱۳۶۲ تا ۱۳۶۶ بود که موجب ازدست‌دادن جمعیت و افت خدمات شهری در بافت مرکزی شهرهای تاریخی و فرسودگی بافت شهری شد. از سوی دیگر نبود هماهنگی بین اسکان و اشتغال به رشد سکونتگاه‌های خودرو دامن زد. بررسی‌ها نشان می‌دهد که در دوره‌های مختلف سیاست‌های متفاوتی توسط سیاست‌گذاران اتخاذ شده است. این سیاست‌ها و اقدامات صورت گرفته در حوزه مسکن در چهار دهه اخیر به شرح جدول ۱، است (برگرفته از سایت وزارت راه و شهرسازی).

جدول ۱. خلاصه سیاست‌ها، اقدامات و عملکرد دولت‌ها در حوزه مسکن

دوره	سیاست	اقدامات مصوب	عملکرد
از ابتدای انقلاب اسلامی تا پایان برنامه اول توسعه (۱۳۷۳-۱۳۵۸)	سیاست زمین حمایتی	تملك زمین توسط دولت، آماده‌سازی و واگذاری به متقاضیان، دخالت مستقیم دولت در بازار زمین، عمومی‌کردن مالکیت زمین‌های موات، افزایش عرضه و اصلاح الگوی مصرف زمین و مسکن	واگذاری ۱۱۸۷ هزار واحد مسکونی (۵۷۴ هزار انفرادی و ۶۱۳ هزار واحد غیرانفرادی)، سیاست تشویق بخش خصوصی و ساخت‌وساز مستقیم دولت
سال‌های برنامه دوم و سوم توسعه (۱۳۷۴-۱۳۸۳)	سیاست مسکن حمایتی	حمایت از تولید مسکن (حمایتی، اجتماعی و اجاره‌ای)، انبوه‌سازی مسکن مشارکتی، فروش متری مسکن، استفاده بهینه از اراضی شهری با پس‌انداز، کوچک‌سازی و انبوه‌سازی (سیاست پاک)، سیاست تشویق بخش خصوصی و ساخت‌وساز مستقیم دولت	واگذاری زمین برای ۵۴۳ هزار واحد (۲۷۰ هزار واحد انفرادی، ۷۰ هزار واحد حمایتی و اجتماعی، ۱۲۱ هزار واحد استیجاری و ۸۲ هزار واحد انبوه‌سازی)
از ابتدای سال ۱۳۸۴ تاکنون	بازنگری و اصلاح سیاست‌های پیشین از طریق واگذاری زمین به صورت اجاره بلندمدت (۹۹ ساله) برای اقشار کم‌درآمد	انجام مطالعات پشتیبان و تهیه اسناد تحلیلی و تلفیقی طرح جامع مسکن، تصویب قانون ساماندهی و آیین‌نامه‌های مرتبط، اجرای برنامه مسکن مهر، سیاست تشویق بخش خصوصی و ساخت‌وساز مستقیم دولت	عقد قرارداد برای احداث واحد مسکن مهر

رابطه بین پژوهش و سیاست: با در نظر گرفتن این موضوع که مثلث سیاست، پژوهش و عمل، علی‌رغم تمایل و مشارکت فعالان مختلف، همیشه خود آشکار نیست (Hass & Kwaak,)

(2017)، چهار رویکرد متفاوت برای اثبات روابط پژوهش و سیاست وجود دارد. هر مجموعه‌ای از نظریه‌ها با توجه به مفاهیم اصلی آن و روابط بین آن‌ها در چند حوزه دسته‌بندی می‌شود. رویکرد اول مدل «عرضه» محور است که یعنی چگونه دانش و ایده‌ها، سیاست را شکل می‌دهند. رویکرد دوم، این ایده را مطرح می‌کند که پژوهش مستقل از سیاست است و این قدرت سیاسی است که دانش را شکل می‌دهد. رویکرد سوم نشان می‌دهد که دانش پژوهشی و حکمرانی از طریق یک فرایند مداوم قوانین متقابل را تولید می‌کند. رویکرد چهارم یک حالت کاملاً متضاد ارائه می‌کند که نشان می‌دهد هیچ علیت بین علم و سیاست وجود ندارد؛ اما سیاست تنها به صورت انتخابی به یافته‌های علمی می‌پردازد و به آن‌ها معنا می‌دهد.

تأثیر سیاست پژوهی: پژوهش برای سیاست‌گذاری به انحاء مختلف به سیاست‌گذاری کمک می‌کند. نخست اینکه پژوهش برای سیاست‌گذاری، اطلاعات تجربی توصیفی اساسی را در ارتباط با وجود و دامنه درس‌های در حال پیدایش فراهم خواهد کرد. کارکرد دوم پژوهش برای سیاست‌گذاری عبارت از ترغیب خلاقیت برای تعریف مشکل است. این واقعیت که بیشتر تعریف مشکل در اجتماعات سیاست‌گذاری ایجاد می‌شود، به معنای آن است که شناخت‌های مشکل فراگیرند و راه‌حل‌های ترجیحی می‌توانند خودکفا باشند؛ شیوه‌های گذشته به شدت در واکنش‌های آینده وارد بحث می‌شوند (Alan & Springer, 2009).

انواع استفاده از پژوهش / سیاست پژوهی: در خصوص استفاده از نتایج پژوهش، اصطلاحات مختلفی توسط اندیشمندان و صاحب‌نظران مورد استفاده قرار گرفته است. برای مثال، آلمیدا و باسکولو^۱ (۲۰۰۶)، از آن به عنوان «انتقال دانش» یاد کرده‌اند و معتقدند این انتقال دانش به‌طور فزاینده‌ای برای توصیف مجموعه‌ای از فعالیت‌های موجود در فرایند تولید دانش بر اساس نیاز کاربر، انتشار آن، ایجاد ظرفیت برای جذب آن توسط تصمیم‌گیرندگان و در نهایت رعایت آن در زمینه‌های خاص به کار می‌رود؛ درحالی‌که علاقه به انتقال دانش (استفاده از پژوهش) برای سیاست افزایش می‌یابد، هنوز هیچ مدل توضیحی غالب برای هدایت تلاش‌ها در این زمینه وجود ندارد و پژوهش‌های تجربی کمی در این زمینه وجود دارد.

به‌رحال استفاده از پژوهش در سیاست یک فعالیت انسانی است که در فرآیندهای اجتماعی و ساختارهای اجتماعی دخیل است؛ چراکه هر تحقیق که معمولاً در علوم مختلف ریشه دارد، دانش تولید شده را مورد استفاده قرار می‌دهد و توضیح می‌دهد که چطور و چرا این دانش استفاده می‌شود. حال ما را به این موضوع هدایت می‌کند که «استفاده» از پژوهش از نظر علمی در

1. Almeida & Báscolo

سیاست به چه معنا است. به عبارت دیگر اصطلاح «استفاده از تحقیق» به خودی خود یک مفهوم پیچیده با بسیاری از معانی متفاوت است. شاید نخستین کسی که این اصطلاح را به طور کامل مورد استفاده قرار داد وایس^۱ بود که مفهوم را به شش نوع یا مدل استفاده از پژوهش تقسیم کرد که عبارت‌اند از: دانش‌محور؛ حل مسئله؛ تعاملی؛ سیاسی؛ تاکتیکی و روشنگری (Albert, et al., 2006).

با توجه به اهمیت موضوع و بررسی‌های صورت‌گرفته، اندیشمندان و پژوهشگران روابط بین سیاست‌پژوهی و سیاست‌گذاری و چگونگی استفاده از آن را از جنبه‌های مختلف بررسی کرده‌اند که در ادامه به نمونه‌های از این پژوهش‌ها اشاره شده است.

امیری و همکاران (۲۰۱۰)، به منظور بررسی تأثیر نهادهای سیاست پژوه در فضای سیاست‌گذاری از مدل ارائه‌شده توسط دوکشیر و ترلاو^۲ استفاده کردند. بر این اساس و با توجه به ابعاد این مدل از چهار وجه، تشخیص مشکلات و شناسایی مسائل، درک مسائل اصلی، پشتیبانی از برنامه اقدامات انتخابی و اثر ارزیابی و فرآیند کنترل آن و با فرض اینکه روندهای بالا تأثیر زیادی بر علمی‌کردن سیاست‌ها خواهند گذاشت، «مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی» به عنوان جامعه آماری انتخاب و از میان ۱۲۰ نفر اعضای جامعه آماری، ۴۰ نفر به روش تصادفی ساده انتخاب شدند. اطلاعات به وسیله پرسشنامه جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل شد که با توجه به نتایج در هر چهار بُعد، بین وضع موجود و وضع مطلوب تفاوت معناداری وجود دارد. به این معنا که فعالیت‌های سیاست‌پژوهی در جامعه آماری دارای تأثیرگذاری لازم در فضای سیاست‌گذاری نیست.

حمیدی‌زاده و همکاران (۱۰۱۲)، با شناسایی عوامل مؤثر بر استفاده از سیاست‌پژوهی از طریق مصاحبه و مرور مبانی نظری، اقدام به طراحی مدل کردند که بر اساس بررسی‌های انجام‌شده، ضمن تأیید اعتبار مدل، نتایج نشان داد که از بین ابعاد زمینه، ویژگی‌های هویتی پژوهشگر، پژوهش و استفاده‌کننده (خط‌مشی‌گذار)، دو بعد پژوهش و استفاده‌کننده بر استفاده از سیاست‌پژوهی اثر مستقیم و متغیر زمینه نیز از طریق متغیر پژوهش به طور غیرمستقیم بر استفاده اثرگذار است.

جاودانی (۲۰۱۵)، ضمن بررسی سیاست‌پژوهی در کشور ایران، برای ایجاد و توسعه نهادی که به تعبیری لایه گمشده نظام تصمیم‌گیری در کشور است، الگویی طراحی کرد. روش پژوهش مطالعات اسنادی و کتابخانه‌ای در دو قلمرو مبانی نظری مربوط به سیاست عمومی و به ویژه سیاست‌پژوهی و تحلیل وضعیت تولید دانش پژوهشی در کشور ایران و نیز موردکاوی تجربه‌هایی بوده است که در واقع نوعی بهینه‌کاوی به شمار می‌رود. بر پایه تحلیل وضعیت موجود

1. Weiss

2. Dukeshire & Thurlow

سیاست‌پژوهی در کشور ایران، مبانی نظری و زیست‌تجربه‌های جهانی، دو الگو برای ایجاد و راه‌اندازی «مؤسسه ملی سیاست‌پژوهی آموزش عالی» ارائه و نقاط ضعف و قوه آن‌ها نیز برشمرده شده است.

امیری و همکاران (۲۰۱۰)، در پژوهش خود مراکز، مؤسسه‌ها و پژوهشکده‌های سیاست‌پژوهی، اعم از مؤسسه‌های وابسته به «وزارت علوم، تحقیقات و فناوری» یا غیروابسته به این وزارتخانه، سیاست‌گذاران با سابقه در حوزه آموزش عالی و همچنین خبرگان علمی این حوزه را به‌عنوان جامعه آماری لحاظ کردند و ۱۴ نفر از آن‌ها به‌صورت هدفمند برای انجام مصاحبه‌های عمیق انتخاب شدند. یافته‌های پژوهش حاکی از وجود ۱۱۳ گزاره مفهومی (مقوله فرعی)، ۱۴ مقوله اصلی در قالب پنج بُعد عوامل زمینه‌ای و محیطی، عوامل ساختاری، عوامل کارکردی (مربوط به سیاست‌گذاران/ تصمیم‌گیران آموزش عالی و سیاست‌پژوهان آموزش عالی) و عوامل تعاملی و ارتباطی بود که روابط بین آن‌ها در الگوی پژوهش ترسیم شد.

وایس^۱ (۱۹۹۱)، چگونگی استفاده از نتایج سیاست‌پژوهی در محیط سیاست و تأثیرگذاری آن بر تصمیمات تصمیم‌گیران را بررسی کرد. به این ترتیب که بحث را درباره سیاست‌پژوهی به‌عنوان داده‌ها، ایده‌ها و استدلال‌ات آغاز کرده و ضمن تشریح موضوع، سیاست‌پژوهی را به‌عنوان نقش حمایت‌کننده از تصمیم‌ها از طریق چارچوب هنجاری، تجربی و فرایند تفسیر کرده است.

مک‌کلور و جاگر^۲ (۲۰۰۸)، نشان دادند که اطلاعات حاصل از سیاست‌پژوهی یک ابزار مهم در کتابخانه است که توسط پژوهشگران مورد استفاده قرار می‌گیرد. آن‌ها ضمن تبیین ماهیت اطلاعات سیاسی دولت و سیاست‌پژوهی، ویژگی‌های سیاست‌پژوهی و مثال‌هایی از روش‌ها و رویکردهای پژوهشی که می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد، به تفاوت بین سیاست‌پژوهی مبتنی بر دستورالعمل و چگونه سیاست‌پژوهی در عمل نیز پرداختند. آن‌ها توصیه کردند که پژوهشگران و متخصصان، آموزش بیشتری را در زمینه آموزش و تمرین و توجه حرفه‌ای به استفاده از سیاست‌پژوهی را مدنظر قرار دهند.

گرت و اسلم (۲۰۰۹)، در پاسخ به این سؤال که چه عواملی باعث می‌شود تا سیاست‌گذاران، خروجی پژوهشگران و سازمان‌های پژوهشی را سودمند ببینند و از آن در تصمیم‌گیری استفاده نمایند، عوامل زیر را در رسیدن به این مهم برمی‌شمارند:

- درک نیازهای اطلاعاتی سیاست‌گذاران؛

- درک فرایند سیاست؛

- انتقال یافته‌های هدف به مخاطبان اصلی؛

1. Weiss

2. McClurea & Jaeger

- ارتباط مؤثر با یافته‌های پژوهش؛

- اطمینان از ویژگی‌های پژوهشی که باعث می‌شود پژوهش مفید باشد؛

- تشویق بحث‌های عمومی.

راجر^۱ و همکاران (۲۰۱۵) پژوهشی با عنوان «استفاده از یافته‌های پژوهش برای سیاست‌گذاری و اجرا در حوزه بهداشتی: شواهدی از سه مورد مطالعه در بنگلادش» انجام دادند. داده‌های این پژوهش با استفاده از روش کیفی (مطالعه موردی- اکتشافی) و از طریق مصاحبه‌های کلیدی با سیاست‌گذاران و گروه‌های کانونی با پژوهشگران و بررسی اسناد جمع‌آوری شد. نتایج این نشان داد که اقدامات صورت‌پذیرفته برای ترویج استفاده از پژوهش‌های انجام‌شده شامل برگزاری کارگاه‌های اطلاع‌رسانی، انتشار مقاله‌های علمی، تهیه گزارش‌های سیاسی، ارائه کمک‌های فنی به سیاست‌گذاران و برنامه‌های مجری، برگزاری جلسه‌های یک‌به‌یک و پیوستن به شبکه‌های حمایت از حقوق بشر است.

با توجه به بررسی‌های صورت‌پذیرفته و در راستای اهداف پژوهش مبنی بر شناسایی متغیرهای اثرگذار بر استفاده از سیاست‌پژوهی در حوزه سیاست‌گذاری بخش مسکن و طراحی مدل استفاده از سیاست‌پژوهی در جهت ترغیب سیاست‌گذاران به استفاده از نتایج، پژوهش حاضر درصدد پاسخ به سؤال‌های زیر است:

- متغیرهای اثرگذار بر استفاده از سیاست‌پژوهی کدام‌اند؟

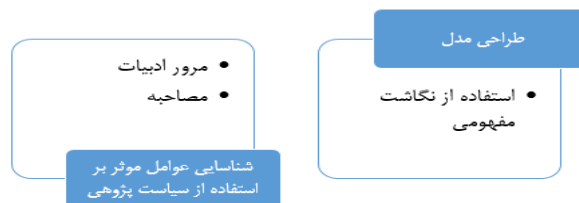
- مدل مناسب برای تبیین رابطه بین این متغیرها چگونه است؟

۳. روش‌شناسی پژوهش

طرح ترکیبی مورد استفاده در این پژوهش، متوالی- اکتشافی است. بدین ترتیب که در مرحله نخست، شناسایی عوامل مؤثر بر استفاده از سیاست‌پژوهی در دستور کار قرار گرفت. مرور مبانی نظری و مصاحبه دو روش استفاده‌شده در این پژوهش است. بر این اساس ابتدا ضمن مرور مقاله‌ها و کتاب‌های پژوهشی، عوامل اثرگذار در استفاده از پژوهش‌ها در سیاست‌گذاری شناسایی و استخراج شدند؛ سپس با استفاده از روش مصاحبه، عوامل دیگری نیز شناسایی و اضافه شدند. در مرحله دوم بر اساس عوامل شناسایی‌شده و با استفاده از روش نگاشت مفهومی و بهره‌گیری از نرم‌افزار سیستم‌انگاره‌نگاری^۲، مدل پژوهش شناسایی شد.

1. Roger

2. Concept system

شکل ۲. مراحل انجام پژوهش

جامعه آماری در این پژوهش شامل سیاست‌گذاران و پژوهشگران بخش مسکن است. بدین ترتیب که در مرحله نخست برای شناسایی عوامل مؤثر بر استفاده از سیاست‌پژوهی، سیاست‌گذاران بخش مسکن و همچنین پژوهشگران این حوزه به‌عنوان جامعه تعیین شدند. در گام بعدی برای طراحی مدل (در خصوص تأیید و یا اصلاح دسته‌بندی مفاهیم به مقوله‌ها و تقسیم مقوله‌ها به ابعاد) پژوهشگران به‌عنوان جامعه در نظر گرفته شده و اعضای نمونه از میان آن‌ها انتخاب شدند.

نمونه‌ها از طریق روش نمونه‌گیری هدفمند (غیراحتمالی) و با استفاده از راهبرد ترکیب روش‌های هدفمند چندگانه انتخاب شدند. بر این اساس در مرحله نخست برای شناسایی عوامل مؤثر بر استفاده از پژوهش در مصاحبه با سیاست‌گذاران، روش نمونه‌گیری موارد خاص یا منحصربه‌فرد (خبرگان) استفاده شد. این روش زمانی به‌کار می‌رود که تمرکز اصلی پژوهش بر یک نمونه فردی و یا یک گروه خاص از موارد است. در ادامه روش متوالی که اغلب به همراه انواع دیگر شیوه‌های نمونه‌گیری به‌کار می‌رود، در دستور کار قرار گرفت. در این روش انتخاب نمونه‌ها تا جایی که دیگر اطلاعات جدید یا ویژگی‌های جدیدی در کار نباشد، ادامه می‌یابد. با توجه به اینکه اعضای شورای سیاست‌گذاری بخش مسکن در مجموع ۹ نفر هستند، بعد از مصاحبه با سه عضو، در مصاحبه با عضو چهارم، اطلاعات جدیدی شناسایی نشد و بعد از انجام مصاحبه با ۴ نفر، کفایت اطلاعات مشخص شد. در مصاحبه با پژوهشگران حوزه مسکن (شاغل در وزارت راه و شهرسازی، بانک مسکن و سایر پژوهشگران مستقل) نیز از روش نمونه‌گیری متوالی تا رسیدن به نقطه اشباع اطلاعات استفاده شد که تعداد کل مصاحبه‌های صورت‌پذیرفته در بخش پژوهشگران، ۱۰ نفر بودند. در خصوص مصاحبه نیز از مصاحبه نیمه‌رهنمود استفاده شد؛ چراکه پرسش‌های آن نه کاملاً باز است و نه کاملاً بسته و در مسیری معین و دقیق هدایت می‌شود؛ به‌طوری‌که پژوهشگر به دنبال ترغیب مصاحبه‌شونده به سخن‌گفتن صریح از یک سری پرسش‌های راهنما و نسبتاً باز است که حتماً باید درباره آن‌ها از مصاحبه‌شونده اطلاعاتی کسب

کند. افراد مصاحبه‌شده بر حسب سن بین ۳۲ تا ۴۹ سال و از نظر جنسیت ۶ نفر مرد و ۸ نفر زن با سابقه کاری بین ۹ تا ۳۲ سال بودند.

در مرحله دوم پژوهش به‌منظور طراحی مدل نیز روش نمونه‌گیری هدفمند (قضاوتی) به‌کار رفت. حجم نمونه در این مرحله ۱۰ نفر خبره بود که ۷ نفر مرد و ۲ نفر زن با سابقه کاری بین ۱۲ تا ۱۸ سال بودند.

با توجه به روش پژوهش کیفی مورد استفاده در این مطالعه (نگاشت مفهومی) و طراحی مدل از ابزار پرسشنامه پژوهشگر ساخته استفاده شده است؛ بنابراین مسائل مربوط به اعتبار و پایایی آن از اهمیت شایانی برخوردار است و پژوهشگران باید به‌دقت اطمینان حاصل کنند که نگاشت مفاهیم و روابط مهم و آثار رویکردهای خاص موردنظر را در آن نشان دهند. اعتبار، جامعیت عبارتهای حاصل از فرایند نگاشت شناختی است که پژوهشگر باید از خود بپرسد، آیا عبارتهای گردآوری شده از چنان جامعیت و وسعتی برخوردار است که بتواند ذهنیتهای مختلف را نمایان کند؟ بر این اساس اعتبار بر دو گونه است: اعتبار محتوا که بر اساس تأیید و رتبه‌بندی عبارتها به‌وسیله مشارکت‌کنندگان سنجیده می‌شود و اعتبار صوری که بر اساس میزان رضایت مشارکت‌کنندگان از عبارتها و اینکه آیا واقعاً نظرهای آنها را پوشش می‌دهد، سنجیده می‌شود.

بر این اساس نتایج حاصل از پرسشنامه در خصوص دسته‌بندی عوامل و شناسایی درست مفاهیم در ماتریس شباهت قرینه صفر و یک، به‌ازای هر یک از خبرگان تنظیم شده و مورد تجزیه و تحلیل آماری چندمتغیره قرار می‌گیرد. نتایج این تجزیه و تحلیل به‌همراه مقیاس‌بندی چندبعدی نشان‌دهنده نرخ تنیدگی است. نرخ تنیدگی مؤید اعتبار و قابلیت اطمینان مراحل انجام‌شده قبلی و مبنای تحلیل انگاره‌ها در سطح اطمینان ۹۵ درصد است. اگر نرخ تنیدگی محاسبه‌شده، کمتر از ۰/۳۵ باشد، محاسبات انجام‌شده و انگاره‌هایی که حاصل خواهد شد از اعتبار لازم برخوردار است. نرخ تنیدگی پژوهش حاضر برابر با ۰/۲۶ به‌دست آمد که نشان‌دهنده اعتبار بالایی مفاهیم، مقوله‌ها و ابعاد استخراج‌شده و در نتیجه اعتبار کل مدل در سطح اطمینان ۹۵ درصد است.

۴. تحلیل داده‌ها و یافته‌ها

به‌منظور شناسایی عوامل اثرگذار بر استفاده از نتایج پژوهش‌ها در این بخش سعی شد این عوامل از مطالعات کتابخانه‌ای و میدانی استخراج شود. بر این اساس در گام نخست، ضمن بررسی مبانی

نظری موضوع، مفاهیم تأثیرگذار از مطالعات و پژوهش‌های انجام شده توسط صاحب‌نظران داخلی و خارجی استخراج شد.

جدول ۲. عوامل مؤثر بر استفاده از پژوهش حاصل از مطالعات کتابخانه‌ای

منبع	مفاهیم شناسایی شده
Stone & others, (2001); Sheikh Tariq, (2011); WTO, (2006)	اعتبار پژوهش
Prewitt & others, (2001); Sheikh Tariq, (2011); Albert et al., (2006); Kabiri, (2006); Iain, et al., (2010) Uzochukwu et al., (2016); Shroff, et al., (2015)	بهنگام بودن
Prewitt, et al., (2001); Shroff, et al., (2015); Soare, (2013)	وضوح نتایج
Prewitt, et al., (2001)	موجز بودن نتایج پژوهش
Sheikh Tariq, (2011)	انجام سیستماتیک پژوهش
Sheikh Tariq, (2011)	تجربی بودن نتایج
Sheikh Tariq, (2011)	انتقادی بودن پژوهش
Albert, et al., (2006); Kabiri, (2006); Uzochukwu, et al., (2016); WTO, (2006); Shroff, et al., (2015); Tseng & Grant, (2012); Almeida & Bascolo, (2006)	تعامل بین پژوهشگران و سیاست‌گذاران،
Albert, et al., (2006); Prewitt, et al., (2001)	مرتبط بودن یافته‌های پژوهش با سیاست
Albert, et al., (2006); Kabiri, (2006); Uzochukwu, et al., (2016); Shroff, et al., (2015)	تعداد انتشار نتایج پژوهش
Albert, et al., (2006)	حمایت فنی و پشتیبانی پژوهش از سیاست
Kabiri, (2006); Hamidzadeh & Golipour, (2014); Iain, et al., (2010); Billie & Anke, (2017)	مشارکت سیاست‌گذار در انجام پژوهش
Kabiri, (2006)	همکاری در انتخاب اطلاعات قابل انتقال
Kabiri, (2006)	علاقه سیاسی سیاست‌گذار
Kabiri, (2006); Hamidzadeh & Golipour, (2014); Soare, (2013); Shroff, et al., (2015); Tseng & Grant, (2012)	شیوه انتشار نتایج پژوهش
Kabiri, (2006)	تناسب اطلاعات با کاربران
Kabiri, (2006)	انطباق نتایج با نیازهای سیاست‌گذاران
Kabiri, (2006)	برازش پژوهش با سیاست
Kabiri, (2006)	تغییر نگرش سیاست‌گذار در راستای استفاده از پژوهش
Hamidzadeh & Golipour, (2014); Tseng & Grant, (2012)	زمینه خطمشی
Hamidzadeh & Golipour, (2014); Tseng & Grant, (2012)	زمینه استفاده‌کننده از پژوهش
Almeida & Bascolo, (2006); Kabiri, (2006)	نوع پژوهش (کاربردی بودن نسبت به علمی بودن)
Almeida & Bascolo, (2006)	ساختار سازمانی واحد سیاست‌گذار
Almeida & Bascolo, (2006)	اندازه سازمانی واحد سیاست‌گذار
Almeida & Bascolo, (2006)	حوزه سیاست

منبع	مفاهیم شناسایی شده
Almeida & Bascolo, (2006)	سطح تحصیلات سیاست‌گذار
Almeida & Bascolo, (2006)	موقعیت سیاست‌گذار
Almeida & Bascolo, (2006)	گذرانیدن دوره‌های آموزشی توسط سیاست‌گذار
Almeida & Bascolo, (2006)	نوآوری در نتایج پژوهش
Almeida & Bascolo, (2006)	فرهنگ سازمانی واحد سیاست‌گذار
Barry, (1997)	پوشش رسانه‌ها در خصوص نتایج پژوهش
Barry, (1997)	نفوذ و کنترل رسانه‌های علمی و حرفه‌ای به نتایج پژوهش
Barry, (1997)	آگاهی سیاست‌گذار از انجام پژوهش‌های رسمی
Hemsly & Sharp, (2003)	وجود معیارهای صریح برای ارزیابی کیفیت پژوهش‌ها
Hemsly & Sharp, (2003); Hamidizadeh & Golipour, (2014); (Iain, et al. (2010)	روش‌شناسی پژوهش
Hemsly & Sharp, (2003)	به‌روزرسانی اطلاعات پژوهشی
Hemsly & Sharp, (2003)	ارزش اطلاعات پژوهشی
Hemsly & Sharp, (2003)	مرتبط‌بودن اطلاعات پژوهشی
Iain, et al., (2010)	تعبیه راه‌های استفاده از پژوهش‌ها در فرایند سیاست‌گذاری
Iain, et al., (2010)	فرهنگ استفاده از پژوهش
Iain, et al., (2010); Soare, (2013); Uzochukwu, et al., (2016)	تشویق سیاست‌گذار به استفاده از پژوهش توسط ذی‌نفعان
Billie & Anke, (2017); Soare, (2013)	به‌اشتراک‌گذاری و مستندسازی دانش توسط پژوهشگر
Soare, (2013); Uzochukwu, et al., (2016)	تأمین بودجه پژوهشی
Soare, (2013)	استفاده از متخصصان در سیاست‌گذاری
Soare, (2013)	ایجاد واحد ارزیابی برای سیاست
Soare, (2013)	تبادل اطلاعات سیاست‌گذاران با پژوهشگران
Soare, (2013)	مسئولیت پژوهشگر در خصوص ارائه صادقانه اطلاعات
Soare, (2013)	اعتبار منابع داده
Soare, (2013); WTO, (2006)	ایجاد واحد مسئول برای برقراری ارتباط با مؤسسه‌های پژوهشی
Uzochukwu, et al., (2016)	شیوه استفاده از پژوهش توسط سیاست‌گذار
WTO, (2006)	مرتبط‌بودن موضوع پژوهش
WTO, (2006); Tseng & Grant, (2012)	ایجاد اعتماد بین طرفین

منبع	مفاهیم شناسایی شده
WTO, (2006)	دسترسی پژوهشگران به مقامات عالی‌رتبه در وزارتخانه‌ها
WTO, (2006); Shroff, et al., (2015); Tseng & Grant, (2012)	برقراری ارتباط مستقیم ذی‌نفعان با نتایج پژوهش و سیاست
Shroff, et al., (2015)	ظرفیت فنی سیاست‌گذاران
Shroff, et al., (2015) Tseng & Grant, (2012)	موضوع پژوهش
Shroff, et al., (2015) Tseng, et al., (2012)	درک روشن از نتایج پژوهش
Shroff, et a., (2015)	آگاهی سیاست‌گذاران

برای شناسایی عوامل مؤثر بر استفاده از پژوهش تنها به مرور مبانی نظری بسنده نشده و از روش مصاحبه نیز استفاده شده است. در ادامه عوامل شناسایی شده حاصل از این روش نیز در جدول ۳، ذکر شده است که در این جدول فقط عوامل غیرتکراری (۳۹ مورد) درج شده و عواملی که قبلاً از طریق مطالعات کتابخانه‌ای استخراج شده بود، حذف شده است.

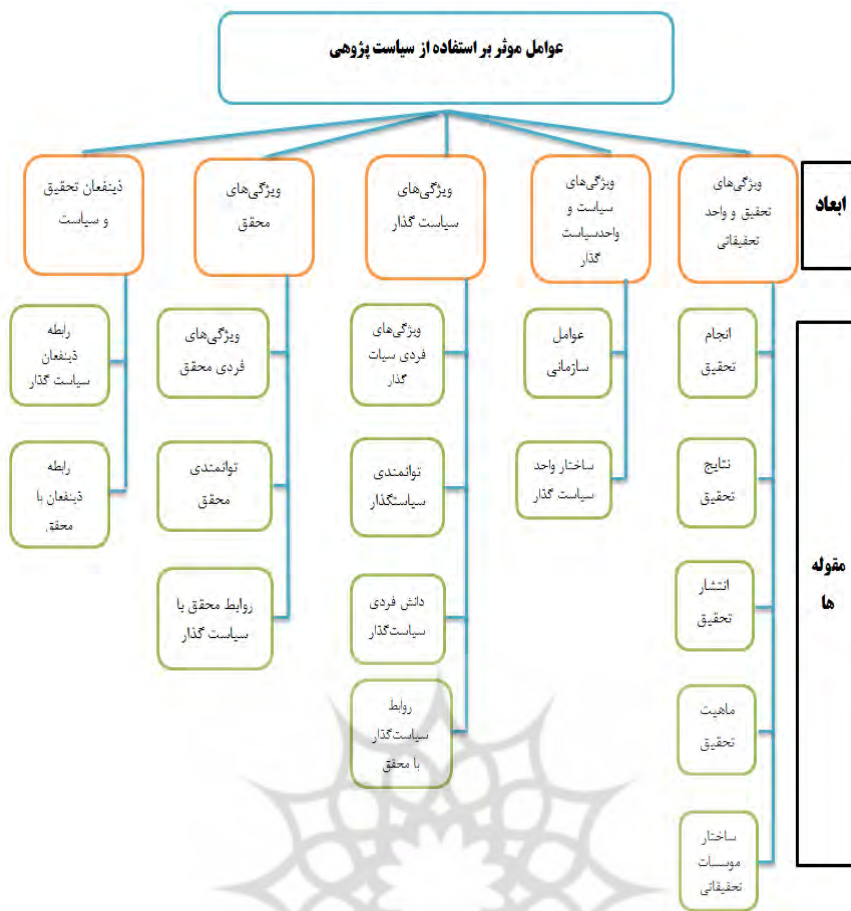
جدول ۳. عوامل مؤثر بر استفاده از پژوهش حاصل از مصاحبه

ردیف	عوامل استخراج شده
۱	تسلط سیاست‌پژوه به امور سیاسی
۲	پشتیبانی نتایج پژوهش با واقعیت‌ها توسط سیاست‌پژوه
۳	اجماع ذی‌نفعان در خصوص نتایج پژوهش
۴	منعطف‌بودن نتایج پژوهش در حین اجرای سیاست
۵	صلاحیت علمی سیاست‌گذار
۶	استقلال فکری سیاست‌گذار
۷	پاسخگوبودن سیاست‌گذار
۸	در نظر گرفتن محدودیت‌های سیاست‌گذار توسط پژوهشگر
۹	اختصاص جایگاه به سیاست‌پژوه توسط سیاست‌گذار
۱۰	اعتقاد سیاست‌گذار به پژوهش
۱۱	دارا بودن سابقه پژوهشی سیاست‌گذار
۱۲	داشتن زمان کافی برای انجام پژوهش
۱۳	نوع فعالیت سازمان
۱۴	شناخت و اولویت‌بندی نیازهای سیاست‌گذار توسط سیاست‌پژوه
۱۵	فراهم‌بودن بستر اجرا و کاربردی‌بودن نتایج پژوهش
۱۶	به‌رسمیت‌شناختن علوم اجتماعی توسط سیاست‌گذار
۱۷	ترجیح‌ندادن منافع فردی به منافع ملی توسط سیاست‌گذار
۱۸	آینده‌نگر بودن سیاست‌گذار

ردیف	عوامل استخراج‌شده
۱۹	مطالبه‌گری مردم، رسانه‌ها، NGOها در خصوص نتایج سیاست
۲۰	لحاظ فرهنگ و ارزش‌ها توسط سیاست‌پژوه
۲۱	ایجاد مراکز پژوهشی توسط دولت‌ها
۲۲	مشارکت گروهی افراد در انجام پژوهش
۲۳	امکان دسترسی آسان به نتایج پژوهش
۲۴	ارائه گزارش‌های ادواری به سیاست‌گذار توسط سیاست‌پژوه
۲۵	درجه اطمینان نتایج پژوهش
۲۶	موقعیت اجتماعی و علمی پژوهشگر
۲۷	مرتبط بودن تحصیلات سیاست‌گذار
۲۸	تجربه کاری سیاست‌گذار
۲۹	مهارت استفاده از پژوهش توسط سیاست‌گذار
۳۰	تمایل سیاست‌گذار به استفاده از ایده‌های جدید
۳۱	وجود مؤسسه‌های سیاست‌پژوهی معتبر
۳۲	اشراف پژوهشگر به موضوع
۳۳	توجه به نظریه‌های مطرح در حوزه سیاست
۳۴	استفاده از تجربه‌های تاریخی موفق
۳۵	توجه به عوامل محیطی و بومی
۳۶	شناسایی موانع فرابخشی
۳۷	ترکیب گروه پژوهش با سلیقه مختلف سیاسی
۳۸	وجود تشکل‌های مطالبه‌گر
۳۹	وجود مؤسسه‌های خصوصی سیاست‌پژوهی

پس از شناسایی عوامل حاصل از دو روش کتابخانه‌ای و مصاحبه، در مرحله بعد اقدام به دسته‌بندی این عوامل بر اساس موضوعی و نزدیکی مفاهیم با یکدیگر شد. به این ترتیب که از ترکیب چند مفهوم، یک مقوله ایجاد و متناسب با هر یک، نامگذاری صورت پذیرفت. در مرحله بعد نیز با ترکیب چند مقوله، ابعاد مدل به شرح روش نگاشت مفهومی که در ادامه آمده است، حاصل شد. در نگاشت مفهومی ماتریس‌های شباهت قرینه صفر و یک به‌ازای تعداد خبرگان تشکیل شده و با استفاده از تکنیک‌های خوشه‌بندی و همسایگی و انجام تجزیه و تحلیل‌های آماری و Multidimensional scaling انگاره‌های مناسب در سطح اطمینان ۹۵ درصد و با نرخ تنیدگی معین تهیه می‌شود.

بر این اساس مدل اولیه به شرح زیر است که در ادامه با اخذ نظرهای خبرگان و استفاده از تکنیک نگاشت مفهومی، اعتبار آن بررسی شده است.

شکل ۳. مدل عوامل مؤثر بر استفاده از سیاست پژوهی

مراحل اجرای انگاره‌نگاری در این پژوهش عبارت‌اند از:

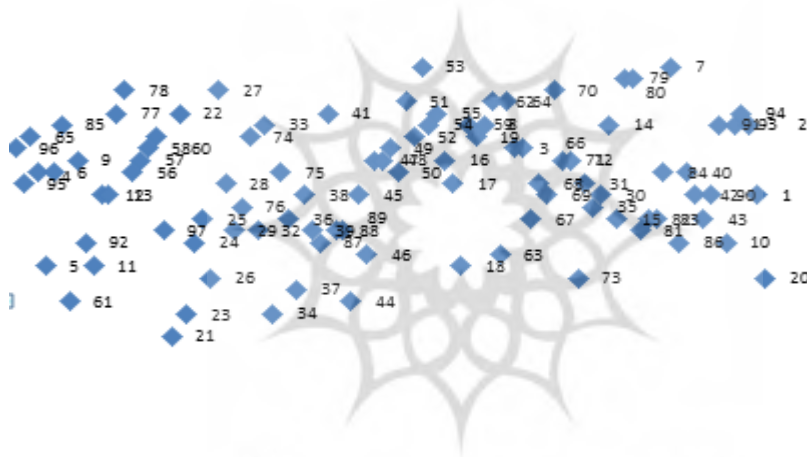
مرحله نخست - کدبندی مستند داده‌های حاصل از پرسشنامه: در این مرحله برای ایجاد قلمرو مفهومی و احصای داده‌ها برای ورود به نرم‌افزار از دو روش بهره گرفته می‌شود: ۱. تشکیل جلسه‌های طوفان فکری؛ ۲. کدبندی مستند داده‌ها (Azar & Hasanzadeh, 2002). در پژوهش حاضر به دلیل استفاده از ابزار پرسشنامه از روش کدبندی مستند داده‌ها استفاده شده است. بر این اساس در این مرحله به هر یک از عوامل پرسشنامه کدی اختصاص یافت و این عوامل (در مجموع ۹۷ عامل) به بخش عبارات نرم‌افزار CS وارد شد.

مرحله دوم - رتبه‌بندی عوامل: مرحله بعد در ساختار بندی قلمرو مفهومی، رتبه‌بندی هر عبارت است که معمولاً با استفاده از طیف لیکرت (مثل رتبه‌بندی ۱ تا ۵ و یا ۱ تا ۷) انجام می‌شود تا میزان ارتباط اهمیت، اولویت یا نتیجه موردانتظار با هر یک از عبارات را نشان دهد. بدین ترتیب

برای هر یک از عبارات، معنی عددی رتبه‌بندی‌ها و بعضی مواقع اطلاعات آماری توصیفی به دست می‌آید؛ بنابراین در این مرحله وزن‌هایی که توسط خبرگان به هر یک از عوامل اختصاص یافته بود، بر اساس طیف لیکرت (۱ تا ۵) وارد نرم‌افزار CS شد.

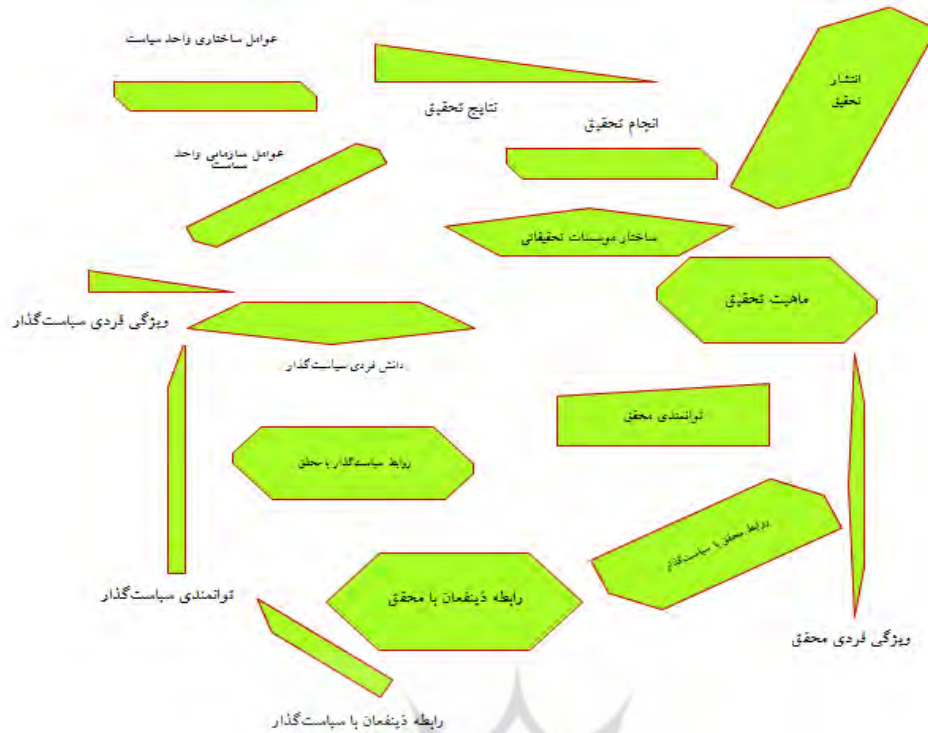
مرحله سوم - دسته‌بندی عوامل: در این مرحله به منظور انجام تجزیه و تحلیل و ارائه قلمرو مفهومی، عبارات دسته‌بندی / گروه‌بندی می‌شوند. این گروه‌بندی مفهومی باعث نظم بیشتر در عبارات می‌شود. بدین ترتیب در این مرحله عوامل وارد شده به نرم‌افزار (به شرح مندرج در مرحله ۱)، در قالب ۱۶ مقوله و ۵ بُعد تحلیل شد.

مرحله چهارم - ترسیم انگاره نقطه‌ای: یکی از انگاره‌هایی که توسط این نرم‌افزار طراحی می‌شود، انگاره نقطه‌ای است که از الگوریتم مقیاس‌بندی چندبعدی برای ترسیم نقاط استفاده می‌کند؛ بنابراین در این مرحله بر مبنای محاسبات انجام شده در مرحله پیشین، انگاره نقطه‌ای ترسیم می‌شود. این انگاره نمایانگر کلیه شاخص‌هایی است که در سطح اطمینان ۹۵ درصد در استفاده از سیاست‌پژوهی مؤثر هستند. نقاط نزدیک به هم یک مفهوم را می‌رسانند و نقاط دورتر از نظر مفهومی متفاوت هستند.

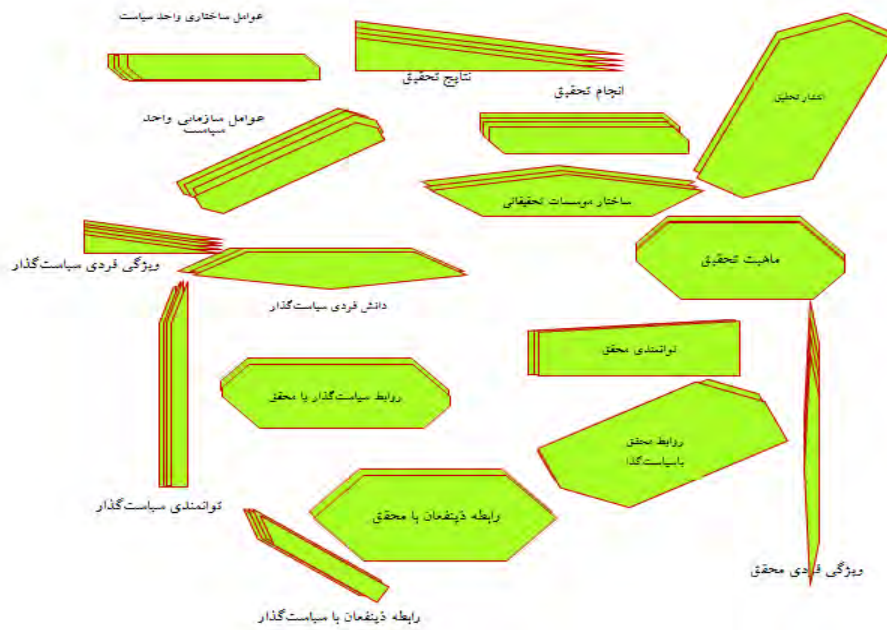
نمودار ۱. انگاره نقطه‌ای برای طراحی مدل عوامل مؤثر بر استفاده از سیاست پژوهی

مرحله پنجم - ترسیم انگاره خوشه‌ای: در این مرحله پژوهشگر بر اساس محاسبات انجام شده در مرحله چهارم و همچنین انگاره نقطه‌ای ترسیم شده، به منظور پی‌بردن به روابط بین مفاهیم و مقوله‌ها از انگاره خوشه‌ای استفاده می‌کند. این انگاره نمایانگر مقوله‌هایی است که در سطح اطمینان ۹۵ درصد بر استفاده از سیاست‌پژوهی مؤثر هستند. هرچه مساحت خوشه‌ها کمتر باشد نشان می‌دهد که اتفاق نظر خبرگان روی آن مؤلفه بیشتر است.

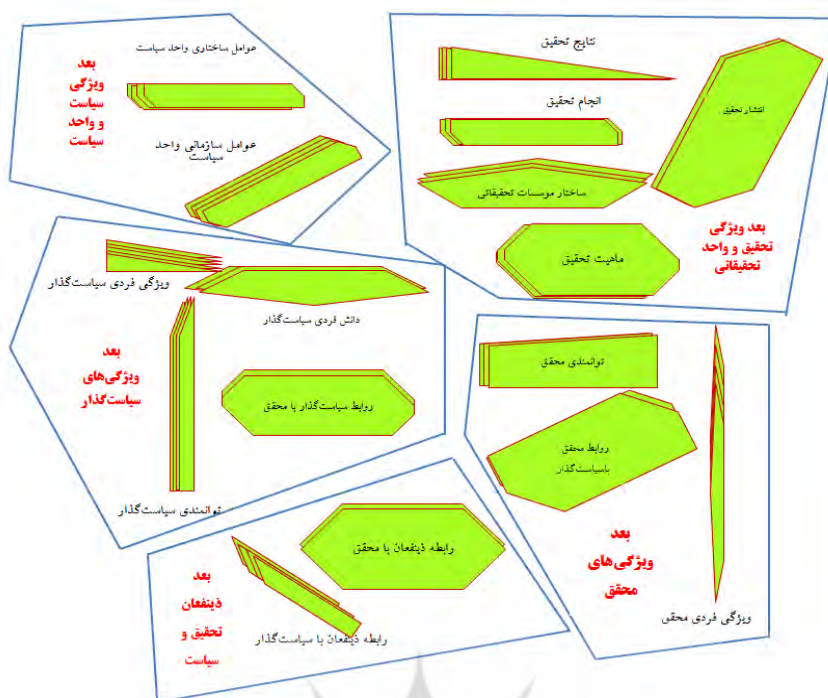
نمودار ۲. انگاره خوشه‌ای برای طراحی مدل عوامل مؤثر بر استفاده از سیاست‌پژوهی

مرحله ششم - ترسیم انگاره خوشه‌ای رتبه‌ای: در این مرحله بر مبنای محاسبات انجام‌شده در مراحل قبل، انگاره خوشه‌ای رتبه‌ای ترسیم می‌شود. این انگاره نمایانگر وزن و اهمیت کلیه مؤلفه‌هایی است که در سطح اطمینان ۹۵ درصد برای استفاده از سیاست‌پژوهی مؤثر است. تعداد لایه‌ها نشان‌دهنده وزن و اهمیت مؤلفه مربوطه است. هرچه تعداد لایه‌ها بیشتر باشد وزن و اهمیت آن مؤلفه بیشتر است.

نمودار ۳. انگاره خوشه‌ای رتبه‌ای برای طراحی مدل عوامل مؤثر بر استفاده از سیاست‌پژوهی

مرحله هفتم - ترسیم انگاره ابعاد: در این مرحله بر مبنای کدبندی مستند داده‌ها مبتنی بر نظر خبرگان و محاسبات انجام‌شده در مراحل قبل، انگاره ابعاد ترسیم می‌شود. این انگاره وزن و اهمیت ابعاد را نشان می‌دهد که در سطح اطمینان ۹۵ درصد بر استفاده از سیاست‌پژوهی مؤثر است. در نمودار ۴، هرچه شاخص‌ها نزدیک‌تر باشند، مؤلفه‌ها به هم نزدیک‌تر بوده و در یک بُعد قرار می‌گیرند.

نمودار ۴. انگاره ابعاد برای طراحی مدل عوامل مؤثر بر استفاده از سیاست پژوهی

بر اساس تجزیه و تحلیل های صورت پذیرفته و بر اساس نمودارهای ترسیم شده، ابعاد اصلی عوامل مؤثر بر استفاده از سیاست پژوهی مشخص شدند که به ترتیب اولویت عبارتند از:

جدول ۴. اولویت و وزن ابعاد مؤثر بر استفاده از سیاست پژوهی

اولویت	ابعاد	وزن
۱	ویژگی های سیاست گذار	۴/۲۱
۲	ویژگی های پژوهشگر	۴/۰۵
۳	ذی نفعان پژوهش و سیاست	۴/۰۳
۴	ویژگی پژوهش و واحد پژوهشی	۳/۸۸
۵	ویژگی سیاست و واحد سیاست گذار	۳/۸۱

ابعاد بالا دارای مقوله هایی نیز هستند که مقوله هر بُعد به تفکیک و بر اساس اولویت و اهمیت به شرح جدول ۵، است.

جدول ۵. اولویت و وزن مقوله‌های مرتبط با بُعد ویژگی‌های سیاست‌گذار

اولویت	مقوله	وزن
۱	ویژگی‌های فردی	۴/۳۳
۲	توانمندی سیاست‌گذار	۴/۲۱
۳	روابط با پژوهشگر	۴/۱۶
۴	دانش فردی	۴/۰۸

جدول ۶. اولویت و وزن مقوله‌های مرتبط با بُعد ویژگی‌های پژوهشگر

اولویت	مقوله	وزن
۱	ویژگی‌های فردی	۴/۲۵
۲	روابط با سیاست‌گذار	۴/۰۲
۳	توانمندی پژوهشگر	۴

جدول ۷. اولویت و وزن مقوله‌های مرتبط با بُعد ذی‌نفعان پژوهش و سیاست

اولویت	مقوله	وزن
۱	رابطه ذی‌نفعان با سیاست‌گذار	۴/۲۷
۲	رابطه ذی‌نفعان با پژوهشگر	۳/۵۵

جدول ۸. اولویت و وزن مقوله‌های مرتبط با بُعد ویژگی پژوهش و واحد پژوهشی

اولویت	مقوله	وزن
۱	نتایج پژوهش	۴/۱۰
۲	انجام پژوهش	۴/۰۲
۳	ساختار مؤسسه‌های پژوهشی	۳/۹۰
۴	ماهیت پژوهش	۳/۸۶
۵	انتشار پژوهش	۳/۴۵

جدول ۹. اولویت و وزن مقوله‌های مرتبط با بُعد ویژگی سیاست و واحد سیاست‌گذار

اولویت	مقوله	وزن
۱	عوامل ساختاری	۴/۲۰
۲	عوامل سازمانی	۳/۵۰

۵. نتیجه‌گیری و پیشنهادها

سیاست‌پژوهی به احتمال زیاد از طریق آگاه‌کردن سیاست‌گذار و ارائه گزینه‌های سیاست‌ساز تأثیرگذار است. اگرچه این توان بالقوه را نیز دارد که فراتر از هدف اولیه مخاطب خود که معمولاً یک سیاست‌گذار یا مؤسسه خاص است، اثرگذار باشد؛ بنابراین ارزیابی تأثیر باید این حقیقت را در نظر بگیرد که سیاست‌پژوهی اغلب به سیاست‌گذاران در موقعیت‌های خاص و به کاربران در سراسر جهان کمک می‌کند که اطلاعات و داده‌ها را به فهرست خود اضافه کنند. در بیشتر موارد، تشخیص سهم مستقیم و منحصربه‌فرد پژوهش‌ها (به‌خصوص یک یافته یا توصیه) در تصمیم‌گیری نهایی (اتخاذ سیاست) دشوار است.

به‌هرحال آنچه در این پژوهش مورد تأکید قرار گرفته، طراحی مدلی برای استفاده از سیاست‌پژوهی در حوزه سیاست‌گذاری بخش مسکن است که نتایج نظرخواهی خبرگان نشان می‌دهد ویژگی‌های فردی و توانمندی سیاست‌گذار در کنار روابط وی با پژوهشگر در قالب ویژگی‌های سیاست‌گذار به‌عنوان مهم‌ترین بُعد در استفاده از سیاست‌پژوهی تأثیرگذار است. دومین بُعد مؤثر، ویژگی‌های پژوهشگر در قالب مقوله‌هایی نظیر ویژگی‌های فردی پژوهشگر، روابط متقابل با سیاست‌گذار و درنهایت توانمندی وی در انجام پژوهش‌های کاربردی است. از دیگر ابعاد مؤثر بر این مهم، ذی‌نفعان پژوهش و سیاست هستند که بر اساس ارتباطاتی که با سیاست‌گذاران و همچنین پژوهشگران دارند، می‌توانند نقش مهمی در ترغیب سیاست‌گذار به استفاده از نتایج پژوهش‌ها داشته باشند. ابعاد ویژگی پژوهش و واحد پژوهشی و همچنین ویژگی سیاست و واحد سیاست‌گذار آخرین ابعادی بودند که خبرگان در خصوص تأثیرگذاری آن‌ها بر استفاده از نتایج پژوهش‌ها اجماع داشتند. یادآوری این نکته لازم است که اعتباریابی مدل احصاشده بر اساس روش نگاشت مفهومی بوده که مستند بر نظرخواهی از خبرگان است.

با توجه به نتایج اخذشده و بررسی‌های صورت‌پذیرفته، طرح پژوهشی که به موضوع استفاده از نتایج پژوهش‌ها در سیاست‌گذاری بخش مسکن در ایران پرداخته باشد، مشاهده نشد. البته با توجه به اهمیت سیاست‌پژوهی، استفاده آن در سایر بخش‌ها در کشورهای مختلف (نظیر حوزه سلامت) و در ایران در حوزه نظام آموزش عالی و حوزه فرهنگی موردبررسی و توجه قرار گرفته است. یافته‌های امیری (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان «آسیب‌شناسی فرآیند سیاست‌پژوهی در نظام آموزش عالی ایران» شامل شناسایی عوامل آسیب‌زای فرآیند سیاست‌پژوهی است که این عوامل در پنج بُعد عوامل زمینه‌ای و محیطی، عوامل ساختاری، عوامل کارکردی (مربوط به سیاست‌گذاران/ تصمیم‌گیران آموزش عالی و سیاست‌پژوهان آموزش عالی) و عوامل تعاملی و ارتباطی شناسایی شده‌اند.

در طرح جاودانی (۱۳۹۴) با عنوان «طراحی الگوی سیاست پژوهی در نظام آموزش عالی ایران»، دو الگو برای ایجاد و راه‌اندازی «مؤسسه ملی سیاست‌پژوهی آموزش عالی» ارائه و نقاط ضعف و قوه آن‌ها نیز برشمرده شده است که امکان مقایسه آن با این پژوهش وجود ندارد. حمیدی (۱۳۹۱) نیز در پژوهش خود با عنوان «طراحی مدل استفاده از سیاست‌پژوهی در فضای سیاست‌گذاری فرهنگی ایران»، چهار بُعد (به‌ترتیب اولویت) پژوهش، خط‌مشی‌گذار، ویژگی‌های هویتی پژوهشگر و درنهایت زمینه را به‌عنوان ابعاد تأثیرگذار بر استفاده از سیاست‌پژوهی در حوزه فرهنگی شناسایی کرده است که با توجه به مشابهت زیاد ابعاد به یکدیگر، تفاوت در اولویت‌ها در حوزه سیاست‌گذاری بخش فرهنگی و بخش مسکن قابل تأمل است.

با توجه به نتایج پژوهش، ویژگی‌های سیاست‌گذار و ویژگی‌های پژوهشگر، دو اولویت نخست خبرگان به‌عنوان عوامل مؤثر بر استفاده از سیاست‌پژوهی است که به تعبیری می‌توان از پژوهشگر و سیاست‌گذار به‌عنوان دو طرف عرضه‌کننده و متقاضی سیاست‌پژوهی یاد کرد؛ اما آنچه در این میان حائز اهمیت است، سهم بیشتر سیاست‌گذار است که متأثر از رفتار و نحوه برخورد آن‌ها با موضوع است و با توجه به پیچیدگی تحلیل رفتار افراد، ترغیب آن‌ها به استفاده از سیاست‌پژوهی باید با حساسیت بیشتری صورت گیرد. به نظر می‌رسد با ترغیب آن‌ها به تعامل با یکدیگر، استفاده از سیاست‌پژوهی در فرآیند خط‌مشی‌گذاری ساری و جاری شود. بر این اساس برای تقویت این دو ابعاد پیشنهادهایی به شرح زیر ارائه می‌شود:

پیشنهادهایی برای سیاست‌گذاران

- با توجه به وجود مؤسسه‌های پژوهشی در کشور پیشنهاد می‌شود، سیاست‌گذاران واحدی را برای برقراری ارتباط مداوم با این مؤسسه‌ها ایجاد کنند که به‌تبع آن فرآیند استفاده از پژوهش در فرایند سیاست‌گذاری نیز باید تعبیه شود.

- به‌منظور حصول پیامد و برون‌داد مطلوب هر خط‌مشی توصیه می‌شود که سیاست‌گذاران ضمن تعامل و تبادل اطلاعات با پژوهشگران، جایگاه مناسبی را به پژوهشگران اختصاص دهند.

پیشنهادهایی برای پژوهشگران

- سیاست‌گذاران برای اخذ سیاست‌های کاربردی به اطلاع از نتایج پژوهش‌های مرتبط نیاز دارند که برای این مهم پیشنهاد می‌شود پژوهشگران با تسلط به امور سیاسی و در نظر گرفتن محدودیت‌های سیاست‌گذار، نسبت به شناخت و اولویت‌بندی نیازهای سیاست‌گذار اقدام و متناسب با آن‌ها گزارش‌های به‌هنگامی را ارائه کنند.

- آنچه لازم است پژوهشگر در گزارش‌های حاصل از سیاست‌پژوهی به آن توجه کند، جلب اعتماد سیاست‌گذار در خصوص اعتبار منابع و اطلاعات استفاده‌شده در پژوهش‌ها است. بر این اساس پیشنهاد می‌شود که پژوهشگران ضمن توجه به تجربه‌های تاریخی موفق از داده‌های به‌روز و دارای ارزش علمی استفاده کرده و راهکارهایی را نیز برای موانع فرابخشی احتمالی که در زمان اجرای خطامشی ممکن است حادث شود، ارائه کنند.

- با توجه به اینکه معمولاً سیاست‌گذار ترجیح می‌دهد نتایج پژوهش قابلیت اجرای تدریجی داشته باشد، بنابراین به پژوهشگران پیشنهاد می‌شود گزارش‌ها به‌گونه‌ای تنظیم شود که در صورت بروز عوامل تأثیرگذار بر خطامشی، نتایج حین اجرا قابلیت انعطاف داشته باشد.

سایر پیشنهادها

- با توجه به آنکه نتایج سیاست، عموم جامعه را تحت تأثیر قرار می‌دهد، پیشنهاد می‌شود ذی‌نفعان سیاست در قالب تشکل‌های مدنی، سیاست‌گذار را ملزم به پاسخگویی در قبال نتایج سیاست‌های اخذشده کنند که پیش‌بینی می‌شود در صورت تحقق این امر، سیاست‌گذار خود را به استفاده از نتایج پژوهش‌ها مکلف کند.

- به پژوهشگران آتی پیشنهاد می‌شود که به‌منظور تأثیرگذاری هر چه بیشتر در خصوص ترغیب سیاست‌گذاران به استفاده از سیاست‌پژوهی، موضوع این پژوهش را به سایر حوزه‌های سیاست‌گذاری تعمیم دهند.

در خصوص محدودیت پژوهش، در مرحله طراحی و تعیین اعتبار مدل با توجه به آنکه جامعه آماری نخبگان بودند، بنابراین محدودیت‌هایی در دسترسی به آن‌ها وجود داشت که به استفاده از روش نمونه‌گیری قضاوتی منجر شد و بر این روش نمونه‌گیری، در زمینه معرف‌بودن نمونه، انتقادهایی وارد است.

منابع

1. Alan, P., & Springer, F. (2009). *Research Methods for Social Policy: Concepts, Methods and Applications*, translation by Reza Fazel. Tehran: Tehran University Press Institute. (In Persian)
2. Albert, M., Drissa, D., Diadié, M., & Kirsten, M. (2006). Factors influencing the utilization of research findings by health policy-makers in a developing country: a case study of Mali's essential medicines list, University of Oslo.
3. Almeida, C., & Báscolo, E. (2006). Use of research results in policy decision-making, formulation, and implementation: a review of the literature, *Cadernos de Saúde Pública*, Print version ISSN 0102-311X On-line version ISSN 1678-4464, *Cad. Saúde Pública* vol.22 suppl. Rio de Janeiro, <http://dx.doi.org/10.1590/S0102-311X2006001300002>
4. Amiri, A., Hamidzadeh, A., Poursid, B., & Gholipour, R. (2010). Investigating the Impact of Policy Research in the Policy Making Space (Case Study in the Research Center of the Islamic Consultative Assembly). *Public Administration Journal*, 2(4), 127 - 144. (In Persian)
5. Azar, A., & Hassanzadeh Karimabad, H. (2002). Conceptual Mapping and its Management Functions. *Management Perspective*, Nos. 3 and 4, 76-104. (in Persian).
6. Barry, E. (1997). The use of research results in adult education policy making, *Conference Proceedings*, pp. 25-30
7. Billie de, H. & Anke van der, K. (2017). Exploring linkages between research, policy and practice in the Netherlands: perspectives on sexual and reproductive health and rights knowledge flows, *Health Res Policy Syst*.
8. Chahremani, M. Abolghasemi, M. & Amiri Farahabadi, J. (2016). Pathology of Policy Research Process in Iranian Higher Education System: A Qualitative Study". *Journal of Interdisciplinary Studies in Humanities*, 8(4), 139-170. (In Persian)
9. Hamidzadeh, A. & Golipour, R. (2014). Conceptual mapping and model validation of factors influencing the application of policy research in policymaking. *Managing Corporate Culture of the 21st Century* 4, 787 - 808. (In Persian)
10. Hamidzadeh, A. Gholipur, R. Zarei Matin, H. Alvani, M. & Jandaghi, G. (2012). Designing a Model for Using Policy Research in Iranian Cultural Policy Making. Doctoral Thesis, University of Tehran, Qom. (In Persian)
11. Hemsley Brown, J. & Sharp, C. (2003). The Use of Research to Improve Professional Practice: A systematic review of the literature. *Oxford Review of Education*. <https://www.researchgate.net/publication/30929568>
12. Iain, B. Paul, J., & Suzanne, K. (2010). The impact of research on the policy process, Department for Work and Pensions. *Working Paper No 82*.
13. James, L., Garrett, J. & Islam, Y. (2009). Policy Research And The Policy - Process: Do The Twain Ever Meet? Gatekeeper Series No. SA74.
14. Javdani, H. (2015). Designing a Policy Research Model in Iranian Higher Education System. *Journal of Research and Planning in Higher Education*, 21(12), 81-104. (In Persian)

15. Kabiri, M. (2006), Investigating and Comparing the Attitude of Different Levels Using Research Results towards Application Models. *Journal of Educational Innovation*, 16, 36-59. (In Persian)
16. Karimi, S. (1394). Economic and Social Pathology of the Mehr Housing Plan. www.Isa.org.ir (In Persian)
17. Khalili, A., Rasidi, N., & Rahmani, M. (2014). Evaluation of Mehr Housing Policies in Iran and Suggestions for Improving It. *Quarterly Research Journal (Urban Studies)* 13, 83-92. (In Persian)
18. Kamali, Y. (2015). Explaining Stakeholder Analysis Methodology and its Application to Public Policy. *Journal of Management Development Process*, 28, 3-30. (In Persian)
19. Lawrence, M. (2004). *Policy Research: The Field Dimension*. Department of Politics New York University.
20. Lindsay, N. (2018). What is the importance of research to policy? www.paccsresearch.org.uk/blog/importance-research-policy_
21. McClurea, Ch. & Jaeger, P. (2008). Government information policy research: Importance, approaches, and realities. *Library & Information Science Research* – doi:10.1016/j.lisr.2008.05.004. 2-8.
22. Miller, R. & Brewer, J. (2003). *The A-Z of Social Research, A Dictionary of Key Social Science Research Concepts*, 346 pages | SAGE Publications Ltd.
23. Prewitt, K., Schwandt, T., & Miron, L. (2001) *Using Science as Evidence in Public Policy*, Committee on the Use of Social Science Knowledge in Public Policy, editor: Division of Behavioral and Social Sciences and Education.
24. Sheikh Tariq, M. (2011). Factors Affecting the Quality of Research in Education: Student's Perceptions. *Journal of Education and Practice*, 2(11&12), ISSN 2222-1735 (Paper), ISSN 2222-288X (Online), www.iiste.org
25. Shroff, Z., Aulakh, B., Gilson, L., Agyepong-I., El-Jardali, F. & Ghaffar, A. (2015). Incorporating research evidence into decision-making processes: researcher and decision-maker perceptions from five low- and middle-income countries. *Health Research Policy and Systems*, volume 13,13-70.
26. Soare, L. (2013). Creating A Linkage Between Academic Research And Policy-Making. *Europolity*, 7(2), 89-102.
27. Stone, D., Maxwell, S., & Keating, M. (2001). Bridging Research and policy, An International Workshop, Funded by the UK Department for International Development, Radcliffe House, Warwick University, <https://epi.ioe.ac.uk/cms/ResearchUse/tabid/3402/Default.aspx>
28. Tseng, V., & T. Grant, W. (2012). The Uses of Research in Policy and Practice. *sharing child and youth development knowledge*, 26(2), 1-24.
29. United Nations Conference on Trade and Development (2006). *Research-Based Policy Making: Bridging The Gap Between Researchers And Policy Makers*, Recommendations for researchers and policy makers arising from the joint UNCTAD-WTO-ITC workshop on trade policy analysis, Geneva.
30. Uzochukwu, B., Onwujekwe, O., Mbachu, Ch., Okwuosa- Ch., Etiaba- Enyi, E. N., Monica & Gilson, L. (2016). The challenge of bridging the gap between researchers and policy makers: experiences of a Health Policy Research Group in engaging policy makers to support evidence informed policy making in Nigeria. *Globalization and Health*. DOI 10.1186/s12992-016-0209-1, 12-67.

31. Wacsi in Partnership With Sipri .(2011). Policy Research Methodology , Training Workshop For Civil Society Actors In West Africa, Facilitator: Dr. Olawale Ismail
https://www.sipri.org/sites/default/files/ghana_workshop_report.pdf
32. Weiss. Carol H. (1991). Policy Research as Advocacy: Pro and Con , Knowledge and Policy. *The International Journal of Knowledge Transfer*, 4(1-2), 37-55.
33. Zarei. B., Zamani. M., Nader. A. (1395). The Riview of the Mehr Housing Plan as a Step Toward Establishing Land Social Justice in Iran. www.Laoi.ir (In Persian)

Modeling the Factors Affecting the Use of Policy Research in Policymaking

Mahnaz Keshtkar Rajabi¹, Akbar Etebarian^{2*},
Alborz Gheitani³, Mahmood Shirazi⁴

1. Ph. D student, Department of Management, Isfahan Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran
2. Associate Professor of Management, Isfahan Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran
3. Assistant Professor of Management, Isfahan Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran
4. Assistant Professor, Faculty of Management, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

Abstract

Purpose: Considering the importance of using scientific methods in policy making, this study aimed to identify the variables affecting the use of policy research in the field of housing policy making.

Design / Methodology / Approach: The research method used is a sequential-heuristic method that was identified by reviewing the literature as well as conducting interviews to identify the factors influencing the use of policy research and conceptual mapping and concept system software to design the model. The statistical population consisted of housing policy makers and researchers. Totally 97 factors were identified and classified according to the analysis in 16 categories and five dimensions.

Findings: The results, while confirming the identified factors as influential and confirming the categorization, indicate that according to the experts, the following dimensions have the most effect on encouraging policymakers to use policy research. Policy maker characteristics, researcher characteristics, research and policy stakeholders, research and research unit characteristics, and policy and policy unit characteristics.

Practical Consequences: Introducing factors influencing the use of policy research.

Innovation or Value of the Article: This model can be used as a tool to encourage policymakers to use policy research.

Keywords: Policy Research, Policy Making, using Policy Research, Concept Mapping

Article Type: Scientific Article